

HISTORIE Het schot op een treiterkop in 1872

De gepeste Jan trekt zijn revolver in het Poolsche café

Vroeger was alles beter. Voor je het weet, mompel je zoiets. Maar vroeger was er ook moord en doodslag. In een wekelijkse serie duiken we in misdrijven die lang geleden plaatsvonden in de Noordkop. Deel 8: het schot op een pestkop in Den Helder anno 1872.

Petra Bies
p.bies@medialhuis.nl

Den Helder ■ De 51-jarige Jan Hennink is het helemaal zat. Zijn vrouw en dochters hebben hem op Wieringen letterlijk het huis uit gepest. Zijn handel als poelier wil maar niet op gang komen en dan zit hij hier in dat Helderse café ook nog eens tegenover een pestkop, die hem voor de hele kroeg belachelijk maakt. Omdat hij niet goed zou kunnen schieten. „Ik kon jou wel voor je kop schieten,” roept Jan in een vlaag van razernij. Hij trekt zijn revolver en mikt.

Doorgaans schiet Jan op water-

snippen. Tenminste, dat probeert hij, sarta ene Hendrik die op die bewuste februaridag van 1872 in het Poolsche Koffiehuis aan het Havenplein bij Jan is komen zitten. Ongevraagd, Jan heeft helemaal geen behoefte aan gezelschap.

Suïcidaal

Eigenlijk had hij op het schuitje naar het eiland Wieringen willen zitten. Om daar ergens onderweg in een stil hoekje met een pistool-schot een einde aan zijn leven te maken. Hij is zich overdag moed gaan indrinken met net een glas jenever te veel. Want hij vergeet de tijd en komt te laat voor het schuitje. Hij druipert af naar het Poolsche Koffiehuis.

Jan kent die Hendrik niet, maar hij kent Jan kennelijk wel, want hij noemt hem bij zijn naam en vraagt hem 'eenigermate, zoals ieder dat te Nieuwediep deed, schertsenderwijze' hoe het met de snippenjacht staat. Als Jan zegt dat het niet echt lukt, begint Hendrik te jennen. „Jan, loop je niet met je snippen te venten; daar is wat mee te verdienen; ga anders naar den Engelschman, die kan snippen schieten, wel 200 per dag,” zegt hij, verwijzend naar het Engelse schip dat in de haven ligt. De eigenaar vangt de ene na de andere snip, sarta hij. Dat is niet waar, verveert Jan zich en hij vraagt Hendrik op te houden over de snippenjacht.

Broekspijnen

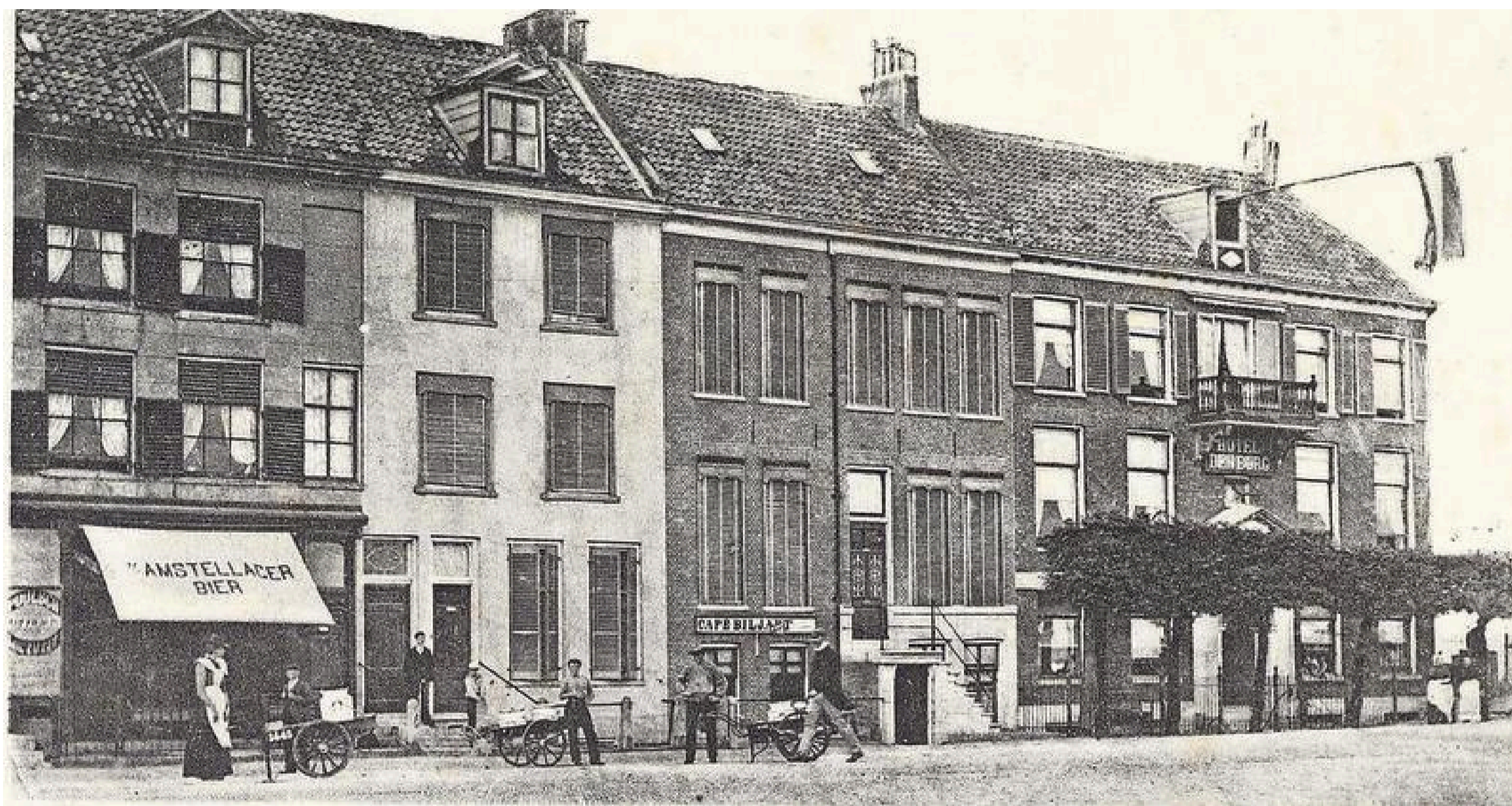
Maar Hendrik krijgt in de drukbezochte kroeg met zijn geplaagde lachers op zijn hand, hij gaat door. Tot het moment dat Jan na zijn dreigement daadwerkelijk een pistool trekt. Hendrik duikt weg, op een opmerkelijke plek. „Hij zocht een schuilplaats tusschen de met de bekende wijde broekspijnen bekleede beenen van een mede daar aanwezige Volendammer visscher”, luidt het in een bericht in Het nieuws van den dag; kleine courant.

Toch wordt hij geraakt, in zijn gezicht. Het bloedverlies is groot, in de kroeg klinken luide kreten van afschuw. „Oh God, daar schiet hij een man dood!”, herinnert Jan zich de uitroep die hem weer enigszins bij zinnen brengt.

De gewonde wordt met spoed afgevoerd naar het marinehospitaal, waar de 'verpleging van de burger met de meeste welwillendheid is toegestaan', bericht de Helderse Courant.

„Door eene gelukkig geslaagde kunstbewerking der officieren van gezondheid aldaar, zijn de hagels terstond uit het vleesch (in den omtrek van het oog) verwijderd, en bestaat alle verwachting, dat de wonden weer spoedig geheeld zullen zijn.”

Jan loopt in alle commotie na het schot het café uit. Hij gaat naar de steiger met het plan zich in het water te werpen. Maar daar bedenkt hij zich. Hij keert terug, 'denkende dat het beter was de straf, voor hetgeen hij had bedre-

Gezicht op het Havenplein, met geheel links het Poolsche koffiehuis annex logement waar de schietpartij plaatsvindt.

FOTO NOORD-HOLLANDS ARCHIEF

„Hendrik schuilt tussen 'de met de bekende wijde broekspijnen bekleede beenen van een mede daar aanwezige Volendammer visscher'”

Een man, gestoken in de welbekende wijde Volendammer broek. Hendrik duikt achter zo'n broek weg als hij de revolver ziet. FOTO NEDERLANDS OPENLICHTMUSEUM

„Het is een verzachtende omstandigheid dat Jan het misdrijf pleegt als hij beneveld is 'door het overmatig offeren aan den Jenever-god', vindt zijn advocaat

ven, te ondergaan', zo zou Jan later verklaren. Hij wordt beetgepakt door een getuige die hem overdraagt aan de politie.

Zoveel mooier

Ooit was het leven van de in Winkel geboren Jan zoveel mooier. Hij werkt als metselaar op Wieringen als hij daar de in Barsingerhorn geboren Neeltje ontmoet, achterhaalde Gea Klein-Hamming bij stamboomonderzoek. Neeltje werkt op het eiland als dienstbode. De twee trouwen in 1851, als Jan dertig jaar oud is. Een jaar later

wordt hun eerste dochter geboren, die ze Maartje noemen. Vier jaar later krijgt Maartje een zusje, Trijntje.

Het is een gelukkig gezinsleven tot Maartje de huwbare leeftijd bereikt. Ze valt voor de in Schagen geboren Pieter, een stalknecht en slachter met een indrukwekkend postuur. Jan mag hem niet, hij vindt dat hij een onaardig karakter heeft en peinst er niet over om zijn dochter aan hem weg te geven. Neeltje en de dochters denken er anders over, het huisgezin raakt verdeeld in twee kampen, met Jan als eenzame minderheid.

Verloofd

De onmin duurt een paar jaar voort, Pieter en Maartje zijn inmiddels verloofd. Jan vindt Pieter dermate bedreigend worden dat hij een revolver koopt om zich eventueel te kunnen verdedigen. Uiteindelijk kiest hij ervoor om het huis te verlaten, hij wijkt uit naar Den Helder waar hij een kosthuis vindt en zijn handel in snippen voortzet.

Jan mist zijn gezin, de somberheid groeit met de dag. Hij zoekt troost in de sterke drank en drinkt al gauw meer dan goed voor hem is. Een paar dagen voor de schietpartij is hij 'zoodanig aan het zwelken geweest, dat hij des nachts bij de personen, bij wie hij inwoonde, niet durfde verschijnen', bericht de Helderse en Nieuwedieper Courant. Jan blijft maar buiten, in de kou.

Op 24 februari besluit Jan dat hij een einde aan zijn leven wil maken. Hij laadt in het kosthuis zijn pistool met 'kruid, een prop en drie ganzenloopers van de grootste soort' en 'neemt afscheid van de vrouw des huizes als zou hij haar

„i”
Hoe liep het eigenlijk af met Jan Hennink?

Jan overlijdt in 1895 op 74-jarige leeftijd. Hij woont dan weer op Wieringen en kennelijk ook weer bij zijn vrouw Neeltje. Twee jaar daarvoor doet hij namelijk aangifte van haar overlijden, volgens de akte als echtgenoot en koopman, ontdekte de Wieringse Gea Klein-Hamming. „Het huwelijk is toch weer goed gekomen.” Ondanks het feit dat Maartje en de door Jan zo gevreesde Pieter hun trouwplannen doorzetten. Ze huwen in de zomer van 1873, hun eerste kindje is dan al geboren.

nooit terugzien'. „Zij was zijne sombere buien en zijn verdriet over de huiselijke onaangenaamheden wel gewoon, zoodat zij geen kwaad vermoedde.”

Zwakke lading

Hendrik heeft mazzel dat hij een pet draagt. De klep beschermt zijn gezicht. De hagel stuit af op de klep en op het harde been bij de wenkbrauw. En hij heeft ook geluk wat de munitie betreft. „Een zeer zwakke lading, die geen doodelijke wonde had kunnen veroorzaken, tenzij het projectiel - een zoog-

enaamde ganzenlooper - onder zeer bijzondere omstandigheden juist bij toeval midden in het oog ware terecht gekomen, in welk geval het tot in de hersenen had kunnen doordringen,” zou een deskundige in juli 1872 in het gerechtshof verklaren.

Jan staat daar terecht wegens 'poging tot moedwilligen doodslag', dat zijn munitie niet veel voorstelde maakt niet uit. Een verzwarende omstandigheid is dat Hendrik twintig dagen niet heeft kunnen werken vanwege het letsel.

De eis tegen Jan, die volledig beken, is twee jaar gevangenisstraf. Jan wordt een 'gevaarlijk mensch' genoemd, 'wiens onschadelijkmaking voor geruimen tijd noodzakelijk' is. Jans advocaat vraagt om een mildere straf. Het is een verzachtende omstandigheid dat Jan het misdrijf pleegt als hij beneveld is 'door het overmatig offeren aan den Jenever-god', pleit hij.

Dat Hendrik twintig dagen niet heeft kunnen werken, komt doordat hij zich te vroeg onttrok aan medische behandeling. Het belemmerende 'schitteren der zee op de vischvangst' speelt geen rol. Hendrik beweert visser te zijn, maar diverse getuigen verklaren in de rechtszaal onder ede dat hij sjouwer is, aan de vaste wal.

Het Hof vindt het niet bewezen dat het schot de dood kon veroorzaken en vindt ook de arbeidsongeschiktheid niet bewezen. Het vonnis is één jaar gevangenisstraf en een geldboete van acht gulden.

(Zie je het leven niet meer zitten? Of maak je je zorgen over een ander? Bel 0800-013 of chat via t3.nl. Anoniem, gratis en 24/7.)

„Jan mist zijn gezin, de somberheid groeit met de dag. Hij zoekt troost in de sterke drank

Het drama met de 'kermisrevolver'

Den Helder ■ Ook in 1921 klinkt er in een Helderse koffiehuis een schot. Het is een drama met dodelijke afloop. Het bericht erover haalt vele kranten in het land. Als een gast aan de kastelein een revolver laat zien, vraagt die nadrukkelijk of het wapen geladen is. De man antwoordt ontkennend. „Toen even later het zontje van den kastelein in

het lokaal kwam, vroeg deze den bezoeker of de revolver echt was. „Wel neen, jongen,” luidde het antwoord, „het is een kermisrevolver.” De jongen, die inderdaad precies zo'n wapen op de kermis had gezien, nam het op om het te bekijken. Het schot ging af en de kogel trof den eigenaar boven het oog. Een later bericht meldt dat de man is overleden.”